

**Postępowanie cywilne.
Komentarz praktyczny dla
sędziów i pełnomocników
procesowych. Wzory pism
sądowych i procesowych
z przykładowymi stanami
faktycznymi, linie
orzecznicze, koszty sądowe**

Wydanie 4.

Część pierwsza

Proces cywilny

– zagadnienia podstawowe

I. Pojęcie sprawy cywilnej

1. Istota
2. Podstawa prawna
3. Linia orzecznicza
4. Problematyka kosztów
5. *Postanowienie sądu o odrzuceniu pozwu z powodu niedopuszczalności drogi sądowej z komentarzem (wzór Nr 1)*
6. Schemat
7. Do zapamiętania

II. Rodzaje postępowania cywilnego

1. Istota
2. Podstawa prawna
3. Linia orzecznicza
4. Problematyka kosztów
5. *Postanowienie sądu o podjęciu sprawy w trybie nieprocesowym z komentarzem (wzór Nr 2)*
6. Schemat
7. Do zapamiętania

III. Stosunek postępowania cywilnego do postępowania sądowoadministracyjnego

1. Istota
2. Podstawa prawna
3. Linia orzecznicza
4. Schemat
5. Do zapamiętania

IV. Stosunek postępowania cywilnego do postępowania karnego

1. Istota
2. Podstawa prawna
3. Linia orzecznicza
4. Schemat
5. Do zapamiętania

V. Dopuszczalność drogi sądowej

1. Istota
 2. Podstawa prawna
 3. Linia orzecznicza
 4. *Postanowienie sądu o odrzuceniu wniosku z powodu czasowej niedopuszczalności drogi sądowej z komentarzem (wzór Nr 3)*
 5. Schemat
 6. Do zapamiętania
-

I. Pojęcie sprawy cywilnej

1. Istota | 2. Podstawa prawna | 3. Linia orzecznicza | 4. Problematyka kosztów | 5. Postanowienie sądu o odrzuceniu pozwu z powodu niedopuszczalności drogi sądowej z komentarzem (wzór Nr 1) | 6. Schemat | 7. Do zapamiętania

1. Istota

Sprawy cywilne należą do **kognicji sądów** powszechnych i Sądu Najwyższego.

Kognicja sądów

Jednak grupa spraw cywilnych jest niejednolita, gdyż występują w niej dwie zasadnicze kategorie spraw cywilnych. Pierwszą z nich są te, które mają charakter cywilny ze swej natury, ponieważ cechują się równością stron stosunku prawnego, jaki powstaje między stronami. Wśród nich są sprawy z zakresu prawa cywilnego, prawa rodzinnego i opiekuńczego oraz prawa pracy. W stosunku do tej kategorii spraw cywilnych używa się również pojęcia „**sprawy cywilne w sensie materialnym**”.

Sprawy cywilne w sensie materialnym

Drugą kategorią spraw cywilnych są te, w których co prawda nie mamy do czynienia z charakterystyczną dla stosunków cywilnoprawnych równością stron, ale ustawodawca uznał za celowe przypisanie ich rozpoznawania i rozstrzygania sądom cywilnym (**sprawy cywilne w sensie formalnym**). Są to sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych, tzw. postępowania regulacyjne należące do kognicji sądu ochrony konkurencji i konsumentów oraz inne sprawy, do których przepisy Kodeksu postępowania cywilnego stosuje się z mocy przepisów szczególnych. Do tych ostatnich, uregulowanych bezpośrednio w Kodeksie postępowania cywilnego, należą sprawy z zakresu ochrony konkurencji i konsumentów oraz sprawy rejestrowe, a także sprawy z zakresu przepisów o przedsiębiorstwach państwowych i samorządzie załogi przedsiębiorstwa państwowego.

Sprawy cywilne w sensie formalnym

Natomiast sięgając do **regulacji pozakodeksowych**, można wskazać jeszcze inne sprawy cywilne w znaczeniu formalnym, w tym:

Regulacje pozakodeksowe

- 1) sprawy o sprostowanie, unieważnienie i ustalenie treści aktu stanu cywilnego – art. 35–43 PrASC;
- 2) sprawy o umorzenie weksli zaginionych – art. 96–100 PrWeksl;
- 3) sprawy o umorzenie czeków zaginionych – art. 78–81 PrCzek;
- 4) sprawy o umorzenie utraconych dokumentów (dekret z 10.12.1946 r. o umarzeniu utraconych dokumentów, Dz.U. z 1947 r. Nr 5, poz. 20).

2. Podstawa prawna

Art. 1–2 KPC

3. Linia orzecznicza

1. Skoro spółka wykazała istnienie wierzytelności, to organ nie jest uprawniony do rozstrzygnięcia sporu między nią a skarżącym, co do wygaśnięcia tej wierzytelności z powodu przedawnienia. **Spór co do istnienia lub nieistnienia wierzytelności jest sprawą cywilną** w rozumieniu art. 1 KPC, do którego rozstrzygnięcia jest właściwy sąd powszechny, między

innymi w trybie rozstrzygnięcia powództwa o ustalenie na podstawie art. 189 KPC (wyr. NSA z 13.1.2022 r., III OSK 4763/21, Legalis).

2. Dla oceny charakteru prawnego danej sprawy jako „sprawy cywilnej” w rozumieniu art. 1 KPC, a zatem i dopuszczalności drogi sądowej przed sądem powszechnym istotny jest przede wszystkim podniesiony przez stronę powodową przedmiot procesu – przedstawione roszczenie oraz wskazany przez stronę, podlegający następnie kwalifikacyjnej ocenie sądu, stan faktyczny. Konkretyzują one stosunek pracy, który – według powoda – zachodzi pomiędzy nim a pozwanym, kształtując w każdym wypadku charakter sprawy i decyduje, czy jest ona sprawą cywilną, czy nie jest sprawą cywilną, w szczególności czy jest sprawą administracyjnoprawną (publicznoprawną). Nie ma więc tu decydującego znaczenia obiektywne istnienie albo nieistnienie roszczenia podlegającego ochronie przed sądem powszechnym, lecz przesądzające jest zgłoszone przez powoda twierdzenie o istnieniu stosunku prawnego objętego pojęciem „sprawa cywilna” w rozumieniu art. 1 KPC, w tym przypadku stosunku pracy i wynikającego z niego prawa do wynagrodzenia za pracę. We wstępnej, wyróżnionej wcześniej, fazie rozpatrywania sprawy sąd nie bada rzeczywistego istnienia prawa podmiotowego, którego ustalenia powód się domaga, gdyż na tym etapie sąd rozpatruje jedynie roszczenie procesowe, a więc hipotetyczne roszczenie materialnoprawne określone przez powoda. Jeżeli roszczenie to dotyczy stosunków cywilnoprawnych, sensu largo (art. 1 KPC) i sformułowane zostało w oparciu o przepisy prawa cywilnego należy przyjąć, że jest to sprawa cywilnoprawna (art. 1 KPC) a droga postępowania przed sądem powszechnym jest dopuszczalna (art. 2 KPC).

Sprawa o roszczenie o ustalenie istnienia stosunku pracy skazanego skierowanego do pracy w czasie odbywania kary pozbawienia wolności jest sprawą cywilną (art. 1 w związku z art. 189 KPC) (post. SN z 29.9.2020 r., III PZP 3/20, Legalis).

3. Niedopuszczalność drogi sądowej może mieć charakter trwały, gdy dana sprawa nie jest sprawą cywilną lub czasowy. **Przez sprawę cywilną w ujęciu materialnym** należy rozumieć taką sprawę, w której ochrona prawna sprowadza się do wywołania skutku w zakresie stosunku cywilnoprawnego sensu largo, a więc stosunku osobistego, rodzinnego lub majątkowego, którego podmioty – na wypadek sporu – występują jako równoprawni partnerzy. Jeżeli choćby jeden z nich uzyskuje pozycję organu działającego z mocy swej władzy zwierzchniej, to stosunek taki nie jest stosunkiem cywilnoprawnym. Sprawami cywilnymi ze swej natury są więc – w rozumieniu art. 1 KPC – sprawy ze stosunków z zakresu prawa cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego oraz prawa pracy (wyr. SN z 3.12.2019 r., I ACa 192/19, niepubl.).

Cywilnoprawny charakter roszczenia odszkodowawczego związanego z niewypłaceniem w terminie dotacji

4. Przepis art. 90 ustawy o systemie oświaty kreuje pomiędzy jednostką samorządu terytorialnego właściwą do **wypłaty dotacji** a osobą prowadzącą placówkę niepubliczną uprawnioną do otrzymania takiej dotacji stosunek cywilnoprawny odpowiadający cechom zobowiązania w rozumieniu art. 353 § 1 KC (wyr. SN z 27.3.2019 r., V CSK 101/18, Legalis).

Legalis).

Przełanki objęcia roszczenia zgłoszonego w pozwie ochroną prawną w ramach postępowania cywilnego

5. O tym, **czy sprawa oddana pod osąd jest sprawą cywilną**, decyduje przedmiot procesu, czyli dochodzone przed sądem roszczenie i przytoczony przez powoda stan faktyczny, obejmujący zdarzenia, z których wynikają konsekwencje cywilnoprawne (sprawa cywilna w znaczeniu materialnym). Do drogi sądowej należą także sprawy, które nie są sprawami z zakresu prawa cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego i prawa pracy, lecz są rozpoznawane na podstawie przepisów kodeksu postępowania cywilnego, jak sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych, czy inne, określone w przepisach szczególnych (sprawy cywilne w znaczeniu formalnym) (post. SN z 20.3.2019 r., V CSK 655/17, Legalis).

6. Od momentu wniesienia odwołania do sądu powszechnego **sprawa wszczęta przez ubezpieczonego** staje się sprawą cywilną i podlega rozpoznaniu według zasad właściwych dla tej kategorii spraw (art. 83 ust. 2 ustawy z 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1778 ze zm. w zw. z art. 1 KPC) (wyr. SA w Lublinie z 11.10.2018 r., III AUa 131/18, Legalis).

7. **Sprawa o zwrot kosztów leczenia udzielonego za granicą** nie jest sprawą cywilną w rozumieniu art. 1 KPC, lecz administracyjną, w związku z czym podlega załatwieniu w postępowaniu administracyjnym. Skutek zastosowania art. 199¹ KPC, wyrażający się w powstaniu właściwości sądu powszechnego do załatwienia w postępowaniu cywilnym sprawy nienależącej do drogi sądowej w tym postępowaniu, należy traktować jako definitywny i – w drodze odstępstwa od reguły ustanowionej w art. 316 § 1 KPC, a w duchu rozwiązania wynikającego z art. 15 KPC – niepodlegający uchyleniu wskutek późniejszej odmiennej oceny swej właściwości przez organ administracji publicznej (post. SN z 13.1.2017 r., III CSK 66/16, Legalis).

Zwrot kosztów leczenia udzielonego za granicą

8. O **dopuszczalności czy niedopuszczalności drogi sądowej** nie decyduje obiektywne istnienie albo nieistnienie roszczenia podlegającego ochronie na drodze sądowej, lecz przesądzają twierdzenia powoda o istnieniu stosunku prawnego z zakresu objętego pojęciem sprawy cywilnej w rozumieniu art. 1 i art. 2 § 1 i 3 KPC. We wstępnej fazie procesu badania dopuszczalności drogi sądowej sąd nie bada prawa podmiotowego, o którego istnieniu zapewnia powód, ani tego czy ono rzeczywiście istnieje i czy przysługuje powodowi, bowiem przedmiotem procesu jest roszczenie procesowe, a więc hipotetyczne roszczenie materialnoprawne, określone przez powoda (post. SN z 20.6.2012 r., I CSK 558/11, Legalis).

Twierdzenie o istnieniu stosunku cywilnoprawnego jako podstawa dopuszczalności drogi sądowej

9. **„Sprawa cywilna”** to abstrakcyjny stosunek prawny z zakresu prawa cywilnego i dopiero proces ma na celu wiążące ustalenie istnienia albo nieistnienia konkretnego stosunku cywilnoprawnego między powodem a pozwanym, zatem każdy może wytoczyć powództwo, jakie uzna za słuszne, i sąd powszechny powinien je rozpoznać (post. SN z 20.6.2012 r., I CSK 558/11, Legalis).

Istota sprawy cywilnej

10. **Pojęcie drogi sądowej** należy rozumieć szeroko, w zasadzie prawie każde roszczenie procesowe, sformułowane jako żądanie zasądzenia, ustalenia czy ukształtowania stosunku prawnego, niezależnie od jego merytorycznej zasadności, może być zaliczone jako należące do drogi sądowej – pod warunkiem wszakże, że dotyczy podmiotów, których pozycja w ramach stosunku prawnego jest równorzędna (post. SN z 4.11.2011 r., I CSK 50/11, Legalis).

Pojęcie drogi sądowej

11. **Bezwzględna niedopuszczalność drogi sądowej** zachodzi wówczas, gdy sprawa – na skutek jej „niecywilnego” charakteru lub w związku z obowiązującym przepisem prawa – w żadnym wypadku nie może być załatwiona przez sąd powszechny. **Niedopuszczalność względna**, występująca w polskim ustawodawstwie sporadycznie, wynika z pozostawienia osobie uprawnionej możliwości wyboru drogi – sądowej lub przed innym organem – na której chce realizować przysługujące jej prawo podmiotowe. Możliwość takiego wyboru musi być jednak przewidziana w konkretnym przepisie ustawy (dekretu). Można mówić o niedopuszczalności drogi sądowej w zakresie całego powództwa albo tylko jego części. W efekcie mimo przynależenia danej sprawy do drogi sądowej, droga ta może być – w części istotnej dla orzeczenia o całości żądania niedopuszczalna. Stan taki nie uzasadnia odrzucenia pozwu, lecz zawieszenie postępowania ze względu na *praesudicium* do czasu rozstrzygnięcia kwestii nienależącej do drogi sądowej przez uprawniony organ (post. SA w Łodzi z 10.2.2011 r., I ACa 899/10, Legalis).

Bezwzględna i względna niedopuszczalność drogi sądowej

4. Problematyka kosztów

Problematykę kosztów w sprawach cywilnych reguluje ustawa z 28.7.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 1125 ze zm.). Ustawa ta określa zasady i tryb pobierania kosztów sądowych w sprawach cywilnych, zasady ich zwrotu, wysokość opłat sądowych w sprawach cywilnych, zasady zwalniania od kosztów sądowych oraz umarzania, rozkładania na raty i odraczania terminu zapłaty należności sądowych.

5. Postanowienie sądu o odrzuceniu pozwu z powodu niedopuszczalności drogi sądowej z komentarzem (wzór Nr 1)

Sygn. akt I C 614/21

Postanowienie

Dnia 15.12.2021 r.

Oznaczenie rodzaju czynności sądu

Przedmiot sprawy

Sąd Rejonowy Poznań – Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu I Wydział Cywilny,

Imienne oznaczenie składu sądu

w następującym składzie:

Przewodniczący: Sędzia sądu rejonowego *Krystyna Szczygieł*

Data i miejsce

po rozpoznaniu w dniu 15.12.2021 r. w Poznaniu

Rodzaj posiedzenia sądowego

na posiedzeniu niejawnym

Oznaczenie stron postępowania

sprawy z powództwa *Wacława Ziętek*

przeciwko *Maciejowi Raszkowskiemu*

Przedmiot sprawy

o wymeldowanie

Istota rozstrzygnięcia

postanawia:

odrzucić pozew

Uzasadnienie

Uzasadnienie faktyczne i prawne

Pozwem złożonym w dniu 27.11.2021 r. *Wacław Ziętek* wniósł o wymeldowanie pozwanego z lokalu mieszkalnego Nr 34 położonego przy ul. Toruńskiej 14 w Poznaniu.

Sąd zważył, co następuje.

W myśl art. 2 § 1 KPC do rozpoznawania spraw cywilnych powołane są sądy powszechne, o ile sprawy te nie należą do właściwości sądów szczególnych oraz Sąd Najwyższy.

Z kolei sprawą cywilną na zasadzie art. 1 KPC jest sprawa ze stosunków z zakresu prawa cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego oraz prawa pracy, jak również sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych oraz w innych sprawach, do których przepisy tego Kodeksu stosuje się z mocy ustaw szczególnych (sprawy cywilne).

Charakteru sprawy cywilnej nie ma w związku z tym procedura dotycząca zameldowania i wymeldowania obywateli, albowiem dotyczy ona stosunków między osobami fizycznymi a organami administracji państwowej, których przedmiotem są obowiązki związane ze sferą porządku publicznego. Regulacja spraw z tego zakresu zawarta jest w ustawie z 24.9.2010 r. o ewidencji ludności (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 510 ze zm.). Przepis art. 35 przywołanej ustawy stanowi, iż wymeldowania dokonuje organ gminy. Z kolei w art. 6a ust. 1 wyjaśniono, iż w rozumieniu niniejszej ustawy organem gminy jest wójt, burmistrz lub prezydent miasta. Zatem wydawanie decyzji o wymeldowaniu, poza tym, iż nie należy do spraw z zakresu prawa cywilnego, to przede wszystkim przekazane zostało do właściwości organów administracji gminnej, która wykonuje zadania z tego zakresu jako zadania zlecone z zakresu administracji rządowej (art. 4 ustawy).

Należało więc stwierdzić, iż żądanie wymeldowania określonej osoby nie jest sprawą z zakresu prawa cywilnego i jej rozpoznanie zostało przekazane organom gminy działającym w trybie postępowania administracyjnego. Jeżeli więc pozwany zamieszkiwał dotąd na terenie Poznania, organem właściwym do rozpoznania żądania powoda jest prezydent tego miasta.

Z powyższych względów powództwo w tym zakresie należało uznać za niedopuszczalne, na zasadzie art. 199 § 1 pkt 1 KPC podlegało ono odrzuceniu z uwagi na niedopuszczalność drogi sądowej.

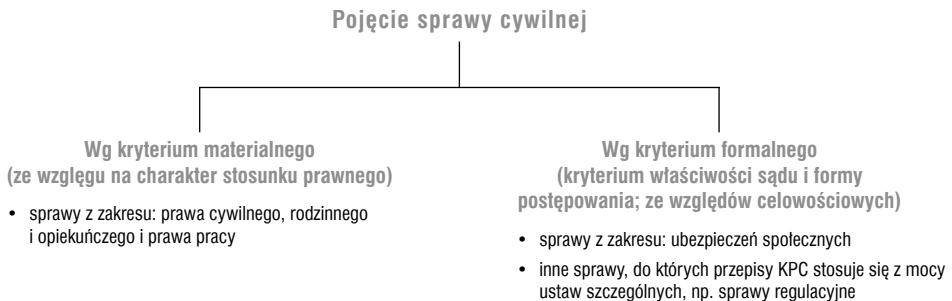
Sędzia sądu rejonowego *Krystyna Szczygieł*

Komentarz

- Przesłanki odrzucenia pozwu określają postanowienia **art. 199 i 1099 KPC**.
Zob. → ODRZUCENIE POZWU.
- Zgodnie z art. 148 § 3 KPC postanowienie o odrzuceniu pozwu** może zostać wydane na posiedzeniu niejawnym.
- Postanowienie o odrzuceniu pozwu podlega **zaskarżeniu zażaleniem** (art. 394 § 1 KPC) jako postanowienie kończące postępowanie w sprawie.
- Zgodnie z art. 199¹ KPC sąd nie może odrzucić pozwu z tego powodu, że do rozpoznania sprawy właściwy jest organ administracji publicznej lub sąd administracyjny, jeżeli organ administracji publicznej lub sąd administracyjny uznały się w tej sprawie za niewłaściwe.
- W tej konkretnej sprawie:** sąd oddalił pozew z powodu niedopuszczalności drogi sądowej. W tym przypadku rozpatrzenie sprawy z zakresu zameldowania i wymeldowania obywateli należy do właściwości organów administracji publicznej.

6. Schemat

7. Do zapamiętania

- ✓ Sprawa cywilna w sensie materialnym
- ✓ Sprawa cywilna w sensie formalnym

II. Rodzaje postępowania cywilnego

1. Istota | 2. Podstawa prawna | 3. Linia orzecznicza | 4. Problematyka kosztów | 5. Postanowienie sądu o podjęciu sprawy w trybie nieprocesowym z komentarzem (wzór Nr 2) | 6. Schemat | 7. Do zapamiętania

1. Istota

Postępowanie cywilne sądowe | W pierwszym rzędzie należy wskazać, iż wyróżnia się **postępowanie cywilne sądowe**, a więc to, które jest prowadzone przed sądami powszechnymi i Sądem Najwyższym,

Postępowanie pozasądowe | a także **postępowanie pozasądowe**, a więc takie, które nie traci swego charakteru, mimo że jest prowadzone przez inne organy niż sądy powszechne. W tym przypadku mamy do czynienia z postępowaniem przed sądami polubownymi (mającymi charakter sądów prywatnych), postępowaniem przed mediatorem, postępowaniem przed komisjami pojednawczymi w sprawach z zakresu prawa pracy, a także postępowaniem przed notariuszami w tych sprawach spadkowych, których kompetencje sądu spadku ustawodawca scedował na notariuszy.

Kryteria podziału postępowania cywilnego | Podział wewnętrzny postępowania cywilnego sądowego może być dokonywany według **różnych kryteriów**. Jednak najczęściej przyjmowanym podziałem jest wyodrębnienie w ramach postępowania sądowego: **postępowania rozpoznawczego i postępowań pomocniczych**. Do tych ostatnich należy postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne

Postępowanie pomocnicze | oraz często pomijane w zestawieniach – postępowanie w razie zaginięcia lub zniszczenia akt, choć jest ono uregulowane w Kodeksie postępowania cywilnego w ramach postępowania rozpoznawczego, *de facto* odgrywa wobec niego rolę służebną. Postępowania pomocnicze nie odnoszą się bezpośrednio do wydania rozstrzygnięcia w sprawie, ale umożliwiają efektywne wykonanie tego orzeczenia. Postępowanie zabezpieczające umożliwia zabezpieczenie roszczeń uprawnionego w tym celu, aby ich rzeczywiste wykonanie po wydaniu orzeczenia sądowego nie zostało zniweczone przez działanie lub zaniechanie obowiązane. Z kolei istotą postępowania egzekucyjnego jest wykonanie orzeczeń sądowych (takich, które się nadają do wykonania) i innych tytułów egzekucyjnych przy użyciu przymusu państwowego.

Postępowanie rozpoznawcze | **Postępowanie rozpoznawcze** to postępowanie, którego istotą jest rozpoznanie żądań i wniosków stron lub uczestników postępowania w pismach procesowych lub ustnie na rozprawie i wydanie orzeczenia w sprawie. Nie stanowi ono jednak jednolitego postępowania, ponieważ w jego obrębie występują również podziały wewnętrzne. Zasadniczy jest podział dotyczący procesu i postępowania nieprocesowego.

Proces jest **postępowaniem spornym**, a więc jego istotą jest istnienie sporu pomiędzy stronami (powodem i pozwanym), który ma być rozstrzygnięty przez sąd. Natomiast postępowanie nieprocesowe ma charakter niesporny, a biorą w nim udział uczestnicy postępowania, w tym wnioskodawca, jeżeli sprawa nie została wszczęta z urzędu.

Postępowania odrębne | Należy podkreślić, że sam proces cywilny również nie ma jednolitego charakteru, obok bowiem tzw. zwykłego postępowania ustawodawca wprowadził również postępowania odrębne. Ich wyróżnikiem jest istnienie uregulowań odmiennych w stosunku do zwykłego procesu, mających na celu optymalne dostosowanie prawa cywilnego procesowego do specyfiki określonej kategorii spraw. **Do postępowań odrębnych należą:**

- 1) postępowanie w sprawach małżeńskich;
- 2) postępowanie w sprawach ze stosunków między rodzicami a dziećmi;
- 3) postępowanie w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych;

- 4) postępowanie w sprawach o naruszenie posiadania;
- 5) postępowanie w sprawach z zakresu ochrony konkurencji i konsumentów oraz w sprawie praktyk nieuczciwie wykorzystujących przewagę kontraktową;
- 6) postępowanie w sprawach z zakresu regulacji energetyki;
- 7) postępowanie w sprawach z zakresu regulacji telekomunikacji i poczty;
- 8) postępowanie w sprawach z zakresu regulacji transportu kolejowego;
- 9) postępowanie w sprawach z zakresu regulacji rynku wodno-kanalizacyjnego;
- 10) postępowanie nakazowe;
- 11) postępowanie uproszczone;
- 12) europejskie postępowania w sprawach transgranicznych;
- 13) elektroniczne postępowanie upominawcze.

Natomiast w **postępowaniu nieprocesowym** mamy do czynienia z rozpoznawaniem i rozstrzygnięciem dwóch zasadniczych grup spraw cywilnych – tych, które wynikają bezpośrednio z postanowień Kodeksu postępowania cywilnego oraz szerokiej grupy spraw skierowanych do tego postępowania na mocy przepisów szczególnych:

- 1) na mocy Kodeksu postępowania cywilnego są to sprawy:
 - a) z zakresu prawa osobowego,
 - b) z zakresu prawa rodzinnego, opiekuńczego i kurateli,
 - c) z zakresu prawa rzeczowego,
 - d) z zakresu prawa spadkowego,
 - e) z zakresu przepisów o przedsiębiorstwach państwowych i o samorządzie załogi przedsiębiorstwa państwowego,
 - f) z zakresu prawa pracy,
 - g) sprawy depozytowe,
 - h) postępowanie rejestrowe;
- 2) na mocy przepisów szczególnych, wśród których należy wymienić:
 - a) sprawy z zakresu bankowego postępowania ugodowego – art. 23 ustawy z 3.2.1993 r. o restrukturyzacji finansowej przedsiębiorstw i banków oraz o zmianie niektórych ustaw (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1439 ze zm.),
 - b) sprawy dotyczące prowadzenia rejestru okrętowego i tryb postępowania rejestrowego, wzór ksiąg rejestrowych, wzór certyfikatu okrętowego, certyfikatu statku w budowie i świadectwa o banderze, tryb ich wydawania oraz wysokość opłat rejestrowych – rozporządzenie Ministra Infrastruktury z 23.1.2003 r. w sprawie rejestru okrętowego i postępowania rejestrowego (Dz.U. Nr 47, poz. 400),
 - c) sprawy dotyczące rejestru funduszy emerytalnych – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 22.5.1998 r. w sprawie sposobu prowadzenia rejestru funduszy emerytalnych, wzoru tego rejestru oraz szczegółowego trybu postępowania w sprawach o wpis do rejestru funduszy emerytalnych (Dz.U. Nr 69, poz. 456 ze zm.),
 - d) sprawy dotyczące działalności wspólnot mieszkaniowych – ustawa z 24.6.1994 r. o własności lokali (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 1048 ze zm.),
 - e) sprawy o wpis partii politycznej do ewidencji – art. 22 ustawy z 27.6.1997 r. o partiach politycznych (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 372 ze zm.),
 - f) sprawy dotyczące rejestracji związku pracodawców – art. 13 ustawy z 23.5.1991 r. o organizacjach pracodawców (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 97 ze zm.),
 - g) sprawy dotyczące działalności organu związku zawodowego rolników indywidualnych sprzecznej z Konstytucją Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej lub innymi ustawami – art. 9 ust. 6 ustawy z 7.4.1989 r. o związkach zawodowych rolników indywidualnych (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 99 ze zm.).

Międzynarodowe
postępowanie cywilne

Kończąc rozważania dotyczące rodzajów postępowania cywilnego, należy wskazać, że ważnym rodzajem postępowania cywilnego jest **międzynarodowe postępowanie cywilne**, które znajduje zastosowanie wobec spraw cywilnych z elementem obcym (zagranicznym, cudzoziemskim). Element ten może mieć charakter podmiotowy (np. obywatelstwo obce strony), przedmiotowy (np. położenie rzeczy poza granicami kraju) albo procesowy (np. przeprowadzenie dowodu za granicą).

2. Podstawa prawna

Art. 13 KPC

3. Linia orzecznicza

1. Samo rozpoznanie sprawy w niewłaściwym trybie postępowania (w postępowaniu nieprocesowym zamiast procesowym lub odwrotnie) i z naruszeniem przepisów o właściwości miejscowej nie ma zazwyczaj istotnego wpływu na wynik sprawy, chyba że następstwem tego naruszenia jest naruszenie przepisów, których uchybienie powoduje nieważność postępowania np. co do składu sądu (post. SN z 25.1.2018 r., I CSK 544/17, Legalis).

Wydanie
postanowienia
wstępnego
w postępowaniu
nieprocesowym

2. W postępowaniu nieprocesowym można na ogólnych zasadach (art. 318 § 1 w zw. z art. 13 § 2 KPC) wydać **postanowienie wstępne**, niemniej odpowiednie stosowanie w tym wypadku tej instytucji procesowej nie może oznaczać jej rozszerzenia w drodze nieuprawnionej wykładni. Podnoszony w literaturze argument, że zasadą postępowania nieprocesowego jest brak sporu pomiędzy zainteresowanymi, przemawia tym bardziej za ścisłą wykładnią art. 318 § 1 KPC, w wypadku jego odpowiedniego stosowania do postanowień, co do istoty sprawy wydawanych w tym trybie. Nietrafny jest więc wyrażony w piśmiennictwie pogląd, że o tym czy dane zagadnienie może być przedmiotem orzekania w postanowieniu wstępnym, jest jego istotność dla żądania głównego oraz potrzeba wydania orzeczenia końcowego, co oznacza potrzebę rozstrzygnięcia *ad casum* takiej możliwości do poszczególnych rodzajów spraw (np. w sprawie o ustanowienie drogi koniecznej) i niewystarczające jest posłużenie się argumentem o braku zależności „zasady i wysokości”. Stanowisko to przede wszystkim jest niezgodne z wiążącym zapatrywaniem Sądu Najwyższego wyrażonym w uchwale składu siedmiu sędziów – zasadzie prawnej – z 26.2.1968 r., III CZP 101/67 i jego przyjęcie dawałoby sądowi możliwość wydawania postanowień wstępnych w wielu sprawach pomimo braku wyrażonej w art. 318 § 1 KPC przesłanki sporności zasady roszczenia i jego wysokości (post. SN z 21.7.2016 r., II CSK 604/15, Legalis).

Zmiana trybu
postępowania w fazie
postępowania
apelacyjnego

3. **Zmiana trybu postępowania** – stosownie do art. 201 § 2 KPC – może nastąpić na każdym etapie postępowania, a więc również w fazie postępowania apelacyjnego (post. SN z 30.6.2016 r., I CZ 46/16, Legalis).

Skutki procesowe
rozpoznania sprawy
w niewłaściwym trybie

4. **Rozpoznanie sprawy** w niewłaściwym trybie samo przez się nie powoduje nieważności postępowania, chyba że zostały pogwałcone przewidziane dla danego trybu przepisy, z których naruszeniem ustawa wiąże skutki nieważności (wyr. SN z 17.2.1967 r., III CR 381/66, Legalis).

4. Problematyka kosztów

Ustawodawca przewidział w ustawie o kosztach sądowych w sprawach cywilnych przepisy wspólne dla wszystkich rodzajów spraw, określające **wysokość opłat** (art. 10–25b KSCU).

Odmienne regulacje dotyczące niektórych opłat w procesie uregulowane zostały w art. 26–36 KSCU (sprawy z zakresu prawa cywilnego i rodzinnego, sprawy gospodarcze, sprawy z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych).

Podobnie specyficzne rozwiązania dotyczące niektórych opłat w postępowaniu nieprocesowym uregulowane zostały w art. 37–67 KSCU. Ustawodawca określa wysokość opłat w sprawach z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego (art. 37–38 KSCU), prawa rzeczowego (art. 39–41 KSCU), prawa o księgach wieczystych (art. 42–48 KSCU), prawa spadkowego (art. 49–51 KSCU), z zakresu działania Krajowego Rejestru Sądowego (art. 52–64 KSCU), a także z zakresu innych spraw rozpoznawanych w postępowaniu nieprocesowym, jak np. w sprawach dotyczących przedsiębiorstw państwowych, czy w innych sprawach rozpoznawanych w postępowaniu nieprocesowym (art. 65–67b KSCU). Natomiast wysokość opłat w postępowaniu zabezpieczającym ustalona została w art. 68–69 KSCU, a co do postępowania egzekucyjnego – art. 70–73 KSCU. W art. 77–78 KSCU określono opłaty kancelaryjne.

5. Postanowienie sądu o podjęciu sprawy w trybie nieprocesowym z komentarzem (wzór Nr 2)

Sygn. akt I RC 228/21	Oznaczenie sprawy
Postanowienie	Oznaczenie rodzaju czynności sądu
Sąd Okręgowy w Olsztynie, Wydział V Rodzinny, w składzie:	Dnia 5.12.2021 r.
Przewodniczący: Sędzia sądu okręgowego <i>Robert Mury</i>	Dokładne oznaczenie składu sądu
po rozpoznaniu w dniu 5.12.2021 r., w Olsztynie,	Imienne oznaczenie składu sądu
na posiedzeniu niejawnym,	Data i miejsce
sprawy z powództwa <i>Izabeli Raszkowskiej</i>	Rodzaj posiedzenia sądowego
z udziałem <i>Macieja Raszkowskiego</i>	Oznaczenie stron postępowania
o separację	Przedmiot sprawy
postanawia: podjąć sprawę w trybie nieprocesowym	Istota rozstrzygnięcia
Uzasadnienie	
Wnioskodawczyni <i>Izabela Raszkowska</i> i uczestnik <i>Maciej Raszkowski</i> złożyli do Sądu pismo zatytułowane Pozew o separację na zgodny wniosek stron i określili siebie jako powodów.	
Dotychczas Sąd prowadził niniejszą sprawę, stosując przepisy postępowania procesowego. Tymczasem sprawa o separację na zgodny wniosek stron toczy się w trybie nieprocesowym, o czym stanowi art. 567¹ KPC.	
Mając na uwadze powyższe, na podstawie art. 201 § 2 KPC stanowiącym, iż sąd prowadzący sprawę w trybie niewłaściwym rozpozna ją w trybie właściwym, Sąd orzekł jak w sentencji postanowienia.	
Sędzia sądu okręgowego <i>Robert Mury</i>	

Komentarz

- Zgodnie z postanowieniami art. 201 § 2 KPC, jeżeli **sprawę wszczęto lub prowadzono w trybie niewłaściwym**, sąd rozpozna ją w trybie właściwym lub przekaże właściwemu sądowi do rozpoznania w takim trybie. Każda jednak strona może żądać powtórzenia czynności sądu dokonanych bez jej udziału.

2. W tej konkretnej sprawie sąd postanowił rozpatrzyć sprawę w innym trybie, tj. w trybie nieprocesowym.

6. Schemat

Sądowe postępowanie cywilne			
Rozpoznawcze (ochrona stosunków prawnych i praw podmiotowych)	Pomocnicze (przygotowują, uzupełniają lub zabezpieczają prowadzenie i właściwy tok postępowania egzekucyjnego i rozpoznawczego)	Międzynarodowe (może dotyczyć każdego z wymienionych postępowań)	Egzekucyjne (przymusowa realizacja praw)
<p>Proces</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Postępowanie zwykłe 2. Postępowania odrębne 	<p>Postępowanie nieprocesowe</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Postępowania uregulowane w art. 506–694° KPC 2. Postępowania w poszczególnych rodzajach spraw uregulowane ustawami szczególnymi, np. sprawa o sprostowanie aktu stanu cywilnego (ustawa z 28.11.2014 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego, t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 2224 ze zm.) 	<p>Np. postępowanie zabezpieczające (art. 730–757 KPC); postępowanie pojednawcze (art. 184–186 KPC); postępowanie rekwizycyjne (cywilna pomoc sądowa); postępowanie o nadanie klauzuli wykonalności (art. 781 i n. KPC)</p>	

7. Do zapamiętania

- ✓ Postępowania sądowe i pozasądowe
- ✓ Postępowanie rozpoznawcze i postępowania pomocnicze
- ✓ Proces i postępowanie nieprocesowe
- ✓ Postępowania odrębne
- ✓ Międzynarodowe postępowanie cywilne

III. Stosunek postępowania cywilnego do postępowania sądownoadministracyjnego

1. Istota | 2. Podstawa prawna | 3. Linia orzecznicza | 4. Schemat | 5. Do zapamiętania

1. Istota

Postępowanie cywilne a postępowanie administracyjne

Wzajemne relacje między postępowaniem w sprawach cywilnych a postępowaniem przed organami administracji publicznej są dość skomplikowane. Przede wszystkim na-

leży podkreślić, że zgodnie z art. 1 pkt 1 KPA przedmiotem postępowania administracyjnego ogólnego – nazywanego coraz powszechniej jurysdykcyjnym – są sprawy indywidualne rozstrzygane decyzją administracyjną. Pojęcie sprawy wymaga objaśnienia, ponieważ w przepisach KPA jest używane w różnych znaczeniach, co dość dawno odnotowano w piśmiennictwie, a jego treść odgrywa istotną rolę w określeniu mocy obowiązującej KPA. Sprawy, o których mowa w art. 1 pkt 1 KPA, mogą zaistnieć wyłącznie w takim stanie prawnym, w jakim o prawach lub obowiązkach jednostki stanowi się w przepisach pośrednio, a nie kształtuje się je lub stwierdza bezpośrednio (z mocy prawa). **Regulacja prawna pośrednia** charakteryzuje się tym, że do powstania jej skutków w sferze prawa lub faktu konieczna jest konkretyzacja indywidualnych praw lub obowiązków przez taki podmiot, który jest prawnie do tego umocowany i dokonuje tego w normatywnie przepisanej formie decyzji stosowania prawa. Sprawa będzie nosiła miano „administracyjnej”, gdy właściwy i kompetentny do podjęcia decyzji stosowania prawa i ustanowienia nią jednostkowej normy prawnej będzie organ administracji publicznej w znaczeniu ustrojowym lub funkcjonalnym (*J. Borkowski*, w: *B. Adamiak, J. Borkowski*, Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz, Legalis, kom. do art. 1 pkt III.2).

Sprawa administracyjna

Niemniej należy pamiętać, że decyzje administracyjne mogą wywołać również skutki o charakterze cywilnoprawnym. Stąd postanowienia art. 177 § 1 pkt 3 KPC, zgodnie z którymi sąd cywilny może swoje postępowanie zawiesić z urzędu, jeżeli rozstrzygnięcie sprawy zależy od uprzedniej decyzji organu administracji publicznej. Z kolei art. 97 § 1 pkt 4 KPA wskazuje, że organ zawiesza postępowanie, jeżeli rozstrzygnięcie sądowe ma dotyczyć zagadnienia wstępnego (ma charakter prejudycjalny).

Cywilnoprawne skutki decyzji administracyjnych

Odnosząc się do **relacji postępowania cywilnego i postępowania sądownoadministracyjnego** należy podkreślić, że sądy cywilne działają na podstawie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, a sądy administracyjne prowadzą działalność orzeczniczą na podstawie ustawy z 30.8.2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 329 ze zm.). Zakres kompetencji obu tych kategorii sądów jest rozłączny, zważywszy, że sądy administracyjne sprawują kontrolę działalności administracji publicznej i stosują środki określone w ustawie.

Relacje pomiędzy postępowaniem cywilnym i administracyjnym

Kontrola działalności administracji publicznej przez sądy administracyjne obejmuje orzekanie w sprawach skarg na:

Kontrola działalności administracji publicznej

- 1) decyzje administracyjne;
- 2) postanowienia wydane w postępowaniu administracyjnym, na które służy zażalenie albo kończące postępowanie, a także na postanowienia rozstrzygające sprawę co do istoty;
- 3) postanowienia wydane w postępowaniu egzekucyjnym i zabezpieczającym, na które służy zażalenie;
- 4) inne niż określone w pkt 1–3 akty lub czynności z zakresu administracji publicznej dotyczące uprawnień lub obowiązków wynikających z przepisów prawa;
- 5) pisemne interpretacje przepisów prawa podatkowego wydawane w indywidualnych sprawach;
- 6) akty prawa miejscowego organów jednostek samorządu terytorialnego i terenowych organów administracji rządowej;
- 7) akty organów jednostek samorządu terytorialnego i ich związków, inne niż określone w pkt 6, podejmowane w sprawach z zakresu administracji publicznej;
- 8) akty nadzoru nad działalnością organów jednostek samorządu terytorialnego;
- 9) bezczynność lub przewlekłe prowadzenie postępowania w przypadkach określonych w pkt 1–5.

Sądy administracyjne orzekają także w sprawach, w których przepisy ustaw szczególnych przewidują sądową kontrolę, i stosują środki określone w tych przepisach.

Nie ulega wątpliwości, że podobnie jak sądy cywilne nie mają kompetencji w sprawach administracyjnych, tak sądy administracyjne nie mają uprawnień do rozpoznawania spraw cywilnych.

Odrzucenie pozwu
lub wniosku z powodu
niedopuszczalności
drogi sądowej

Wyraźne **rozdzielenie zakresu orzekania** obu rodzajów sądów zostało odzwierciedlone w postanowieniach Kodeksu postępowania cywilnego oraz Prawa o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Zgodnie z art. 199 § 1 KPC pozew dotyczący sprawy administracyjnej sąd cywilny odrzuci z powodu **niedopuszczalności drogi sądowej**. Jednocześnie jednak ustawodawca chroni stronę przed negatywnymi konsekwencjami tzw. negatywnego sporu konstytucyjnego, wprowadzając postanowienia art. 199¹ KPC, zgodnie z którym sąd nie może odrzucić pozwu z tego powodu, że do rozpoznania sprawy właściwy jest organ administracji publicznej lub sąd administracyjny, jeżeli organ administracji publicznej lub sąd administracyjny uznały się w tej sprawie za niewłaściwe. Natomiast z drugiej strony art. 58 § 1 pkt 1 PrPostAdm stanowi, że sąd administracyjny odrzuca skargę, jeżeli sprawa nie należy do właściwości sądu administracyjnego, a § 4 tego przepisu określa, że sąd nie może odrzucić skargi, jeżeli w tej sprawie sąd powszechny uznał się za niewłaściwy.

Jednocześnie współzależność między tymi dwoma postępowaniami może również nastąpić z uwagi na toczące się równoległe dwa postępowania o charakterze administracyjnym i cywilnym (np. w sytuacji gdy zaskarżona decyzja administracyjna wywołuje również skutki cywilnoprawne).

Prejudycjalny
charakter decyzji
administracyjnej

W sytuacji gdy ta decyzja ma **charakter prejudycjalny**, tzn. jeżeli rozstrzygnięcie sprawy zależy od uprzedniej decyzji organu administracji publicznej, sąd cywilny może swoje postępowanie zawiesić z urzędu (art. 177 § 1 pkt 3 KPC). Z kolei sąd administracyjny może zawiesić postępowanie z urzędu, jeżeli rozstrzygnięcie sprawy zależy od wyniku innego toczącego się postępowania sądowego (art. 125 § 1 pkt 1 PrPostAdm).

Stosowanie przepisów
KPC w postępowaniu
administracyjnym

Odrębną kwestią jest to, że w postępowaniu przed sądami administracyjnymi stosuje się przepisy Kodeksu postępowania cywilnego (np. co do postępowania dowodowego) – art. 106 § 5, art. 296 § 2, art. 300 PrPostAdm.

Związanie
prawomocnym
orzeczeniem

Należy wreszcie podkreślić, że zgodnie z art. 365 § 1 KPC orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz także inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w przypadkach w ustawie przewidzianych również inne osoby.

2. Podstawa prawna

Art. 177 § 1 pkt 3, art. 199 § 1 pkt 1, art. 199¹, 365 § 1 KPC

Art. 58 § 1 pkt 1 i § 4, art. 106 § 5, art. 296 § 2, art. 300 PrPostAdm

3. Linia orzecznicza

1. Do dochodzenia roszczeń z tytułu dotacji należnych za okres poprzedzający wejście w życie ustawy z 23.6.2016 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2016 r. poz. 1010), tj. za okres sprzed dnia 1.1.2017 r. dopuszczalna jest droga sądowa (post. SN z 18.2.2022 r., II CSKP 25/22, Legalis).

2. Zasada trwałości ostatecznych decyzji administracyjnych nie zabezpiecza ich w pełni przed uchynieniem lub zmianą, m.in. na skutek poddania ich kontroli sądowej. Wynik tej kontroli może rzutować na zasadność roszczenia cywilnoprawnego, którego podstawą jest zaskarżona do sądu

decyzja. W razie konieczności wytoczenia powództwa w toku postępowania sądowno-administracyjnego w celu zapobiegnięcia upływowi terminu przedawnienia, zależność ta może stanowić podstawę do zawieszenia postępowania cywilnego (por. art. 177 § 1 pkt 3 KPC). Sytuacja, w której wynik postępowania sądowego w przedmiocie roszczenia restytucyjnego może zależeć od wyniku postępowania zainicjowanego wniesieniem nadzwyczajnego środka zaskarżenia, nie ma przy tym wyjątkowego charakteru (wyr. SN z 9.9.2021 r., I CSKP 78/21, Legalis).

3. Czynność wypłaty zaniżonej kwoty dotacji nie wchodzi w zakres któregośkolwiek z przepisów wymienionych w art. 47 ustawy z 27.10.2017 r. o finansowaniu zadań oświatowych, a zatem nie należy do kognicji sądów administracyjnych. Ma ona charakter rachunkowo-księgowy i nie jest podejmowana w celu władczego ustalenia wysokości lub przekazania dotacji, lecz stanowi jedynie jej techniczną wypłatę w drodze przelewu środków pieniężnych na rachunek bankowy podmiotu prowadzącego szkołę. Właściwą drogą dochodzenia roszczenia związanego z wypłatą dotacji, będącego w istocie roszczeniem o zapłatę, jest droga postępowania cywilnego (post. WSA w Łodzi z 21.7.2021 r., I SA/Łd 520/21, Legalis).

4. Orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby. Jednym z aspektów prawomocności materialnej orzeczenia jest moc wiążąca, której istota polega na tym, że sąd obowiązany jest przyjąć, iż konkretna kwestia, objęta mocą wiążącą, kształtuje się tak, jak orzeczono o niej w prawomocnym orzeczeniu. Skutek ten następuje w określonych granicach przedmiotowych i podmiotowych. Przepis ten nie określa wprost granic przedmiotowych mocy wiążącej, niemniej jednak w orzecznictwie sięga się w tym zakresie do art. 366 KPC, regulującego przedmiotowe granice powagi rzeczy osądzonej, co znajduje uzasadnienie w założeniu, że powaga rzeczy osądzonej i moc wiążąca są dwoma aspektami tej samej instytucji, jaką jest prawomocność materialna orzeczenia. Mocą wiążącą objęte są w konsekwencji te ustalenia, które w związku z podstawą sporu stanowiły przedmiot rozstrzygnięcia (post. SN z 28.1.2021 r., I PSK 24/21, Legalis).

5. Rozstrzygnięcie o przekazaniu sprawy innemu organowi (lub sądowi administracyjnemu) na podstawie art. 464 § 1 KPC jest skutkiem stwierdzenia niedopuszczalności drogi sądowej. Wydane w tym trybie orzeczenie Sądu drugiej instancji oddalające zażalenie na postanowienie Sądu pierwszej instancji przekazujące sprawę do rozpoznania na drogę postępowania administracyjnego jest więc w istocie postanowieniem równoznacznym z postanowieniem o odrzuceniu pozwu z powodu niedopuszczalności drogi sądowej, na które przysługuje skarga kasacyjna, ponieważ zostało wydane w przedmiocie odrzucenia pozwu. Wydanie postanowienia na podstawie art. 464 § 1 KPC musi być jednak poprzedzone niebudzącym jakichkolwiek wątpliwości ustaleniem, że droga sądowa przed sądem powszechnym jest rzeczywiście niedopuszczalna (wyr. SN z 13.10.2020 r., II PK 222/18, Legalis).

6. Sąd nie jest uprawniony do oceny i kontroli prawidłowości czynności dokonywanych w administracyjnej fazie postępowania rozgraniczeniowego. Ponadto, przekazanie przez właściwy organ sprawy o rozgraniczenie sądowi bez uprzedniego umorzenia postępowania administracyjnego nie wyłącza drogi sądowej (post. SN z 28.8.2020 r., II CSK 418/19, Legalis).

7. Artykuł 106 § 5 Prawa o postępowaniu przed sądami administracyjnymi zawiera odesłanie nie tylko do przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, ale i do art. 106 § 3 Prawa o postępowaniu przed sądami administracyjnymi, ustanawiającego kompetencję do przeprowadzenia ograniczonego postępowania dowodowego w postępowaniu przed sądem administracyjnym. To zaś oznacza, że odpowiednie przepisy Kodeksu postępowania cywilnego są wtórne w stosunku do

[Przejdź do księgarni →](#)